

Djurens Rätt.

Grisarnas liv och död

En rapport om hur grisar behandlas i Sverige

Grisarnas liv och död

En rapport om hur grisar behandlas i Sverige

av Linda Björklund, Roger Pettersson, Siw Ågren och Staffan Persson

Djurens Rätt
Box 2005
125 02 Älvsjö
www.djurensratt.se
info@djurensratt.se
08 - 555 914 00

Copyright Djurens Rätt 2006

Layout: oscillator
Tryck: Federativ, Stockholm, 2006

ISBN 91-88786-65-X

Omslagsfoto: Roger Pettersson 2006
Alla fotografier i rapporten är tagna i Sverige.

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Grisars naturliga beteende och behov	7
2. Statistik	9
3. Suggorna och och smågrisarna	11
3.1 Kastrering	
3.2 Avvänjning och tillväxt	
4. Utevistelse	19
5. Transport	21
6. Slakt	23
7. Djurskyddslagstiftningen	25
8. Regler för KRAV-produktion i Sverige	29
9. Grisarna och djuretiken	31
10. Djurens Rätts krav	35
Källor	37
Bilaga	41
I djurförsök	
Som sällskapsdjur	
Inom jakten	

Sammanfattning

Grisarna i Sverige tvingas leva inomhus i miljöer som gör det omöjligt för dem att bete sig naturligt och få sina behov tillfredsställda. Bara några dagar gamla kastreras hangrisarna utan bedövning. Ett ingrepp som orsakar stor smärta. Transporter är påfrestande och på slakterierna finns brister i tillsynen och hanteringen av djuren.

Eftersom Djurens Rätt anser att varje djur är en unik individ med intressen och behov som måste tillgodoses, förespråkar vi veganism. Samtidigt arbetar vi mot det lidande grisar utsätts för idag när de utnyttjas av livsmedelsindustrin. Djurens Rätt kräver bland annat att alla grisar ska få vara utomhus och att kastreringen av smågrisar ska stoppas.

1. Grisars naturliga beteende och behov

Genom studier av vildsvin, ferala grisar (tama grisar som förvildats) och grisar som släppts ut i naturlika inhägnader vet vi idag mycket om grisars naturliga beteenden.

Grisar är sociala djur, som lever tillsammans i grupper och flockar. Under naturliga förhållanden består en flock av tre–fyra honor med sina ungar. Ofta är honorna nära släkt med varandra.

Behovet av att söka föda är stort hos grisar. Under dagen ägnas naturligt en stor del av tiden till födosök (undersöka, böka och beta). Mitt på dagen tar grisarna en vilopaus. De har nästan inga svettkörtlar och är därför helt beroende av att kunna kyla ned sig i vatten eller gyttja när det är varmt. Natten tillbringar grisarna i ett bo som de själva bygger.

Honans naturliga beteende när hon ska föda är att söka sig till enskildhet och bygga ett bo där hon föder smågrisarna. Honan isolerar sig från den övriga flocken några dagar före det är dags att föda (grisa). Hon letar efter en bra plats att föda på. Därefter samlar hon bobyggnadsmaterial och gör i ordning ett bo åt sig där hon föder. De första dagarna efter födseln håller sig honan mestadels hos sin kull. Hennes utflykter från boet blir längre och längre med tiden. Efter fyra–fem dagar börjar kultingarna följa efter henne. Ungefär två veckor efter födseln vandrar suggan tillsammans med sin kull tillbaka till flocken.

Till skillnad från många andra däggdjur, slickar inte grisarna sina ungar.¹⁰ Slickandet hos andra däggdjur tros vara ett sätt att bilda viktiga band mellan mor och unge. Hos grisar är antagligen den långa isoleringen från övriga flocken viktig för att kultingarna och suggan ska hinna knyta an till varandra. Avvänjningen mellan smågrisarna och suggan, det vill säga att kultingarna slutar dia, sker gradvis. I genomsnitt brukar man säga att den är avslutad efter cirka 17 veckor.¹⁰

Djur är starkt motiverade att utföra vissa beteenden. Argumentet ”de vet ju inget annat så då lider de inte heller” stämmer inte. Per Jensen, professor i etologi, uttrycker det

så här: ”Motivationssystemen har utvecklats för att fungera i den miljö arten är anpassad till.” ”En hona som ska grisa kan inte förstå att hon inte behöver bygga bo därför att bonden sätter upp värmelampor och hjälper till att ta hand om smågrisarna. Programmet i hjärnan kräver helt enkelt att hon utför bobyggnadsbeteendet.”¹⁰

Ett annat exempel är behovet av att söka föda. Grisar har ett mycket stort behov att utföra födosöksbeteende och det gäller även om individen är fysiologiskt mätt (”mätt i magen”). Behovet av att böka och beta finns där ändå.

Roger Pettersson 2006

En diande griskulning.

2. Statistik

År 2005 dödades 3 159 900 grisar i Sverige.¹¹ I juni 2005 var det totala antalet grisar i Sverige 1 811 200.¹²

Konsumtionen av griskött i Sverige är enligt Lantbrukarnas Riksförbund cirka 35 kilo per invånare och år.¹⁵ Drygt 20 procent av det griskött som äts i Sverige är importerat.¹⁵

Mindre än en procent av alla grisar som dödades i Sverige år 2005 var uppfödda enligt KRAV:s regler.¹⁴

Julskinkor i en vagn på ett slakteri.

Djurens Rätt 1999

3. Suggorna och smågrisarna

Grishonor som inte har fått några ungar kallas inom industrin ”gylta” och honor som har fått ungar kallas ”sugga”. En galt (en okastrerad hanggris) kan finnas på gården, inte i första hand för att betäcka utan för att framkalla brunst (den tid då honan är parningsvillig) hos honorna och för att djurskötaren lättare ska kunna se när honorna är brunstiga. Det vanliga är att honorna insemineras (konstgjord sädesöverföring).

En del producenter har honor och föder upp smågrisar (så kallade smågrisproducerande besättningar). Andra köper smågrisarna när de är cirka tio veckor gamla och föder upp dem till en ålder av ungefär sex månader då de slaktas (specialiserade slaktsvinsbesättningar).

En tredje variant är att man har både honor för smågrisuppfödning och ”slaktsvinsuppfödning” (integrerade besättningar). Då stannar smågrisarna i samma besättning tills de slaktas efter cirka sex månader. Ungefär 30 procent av alla grisar som dödas kommer från integrerade besättningar.¹⁹

En femtedel av grishonorna i Sverige finns i så kallade suggpooler/suggringar.⁶ Honorna vistas vid suggnavet/centralenheten när de är dräktiga och när de ska betäckas. Några veckor innan det är dags för honan att föda sina smågrisar transporteras hon ut till en satellitbesättning. Där föder hon och stannar till avvänjningen. Efter avvänjning transporteras honan till centralenheten där hon blir betäckt igen (smågrisarna stannar vid satellitbesättningen) och nya honor transporteras till satellitbesättningen.

Honor brukar hållas flera tillsammans i större boxar med strö.

Roger Peltersson 2006

Grisar i en box med halm. De ska så småningom föda smågrisar som dödas efter cirka sex månader.

En gris är dräktig (gravid) under nästan fyra månader (tre månader, tre veckor och tre dagar). Några dagar före beräknad födsel flyttas honan från den större boxen till en mindre så kallad grisionsbox. Det finns många olika typer av grisionsboxar. Det är en box på cirka tio kvadratmeter med något slags strömedel (halm, spån, torv). Där föder honan smågrisarna. En kull består av omkring tio smågrisar.

Anita Högberg 1994

En grishona med sin kull i en grisionsbox.

Ofta är det väldigt många grisionsboxar nära varandra i samma stall vilket innebär att honan inte är isolerad från andra grisar inför och under födandet. Det kan vara en väldigt hög ljudvolym i sådana stallar eftersom både honorna och smågrisarna använder sig mycket av läten i den viktiga kommunikationen. Efter födandet av sina ungar kommer inte honan undan från sin kull eftersom hon är instängd i boxen. Det naturliga hade varit att hon lämnat kullen kortare och längre stunder.

Det finns också system som till större grad tar hänsyn till honans och smågrisarnas naturliga beteende och behov. Där låter man flera honor gå tillsammans i en stor box. Varje hona har en egen mindre box (i den stora boxen) där hon bygger bo och föder. Den mindre boxen är konstruerad så att smågrisarna inte kan lämna boxen, men honan kan det. Hon kan lämna smågrisarna en stund för att äta och dricka utanför och träffa de andra mammorna. Efter några veckor monteras småboxarna ned så att smågrisar och honorna kan leva tillsammans som en flock. Det är positivt att smågrisarna får träffa andra grisar än sina kullsyskon och sin mamma. Det underlättar etableringen av nya sociala kontakter.

Vid några dagars ålder får smågrisarna första gången tillskott av järn. Det finns olika sätt att ge järn, det är vanligt att ge en injektion. Tillskottet behövs för att motverka brist på järn. Fick grisarna vara ute och böka i jorden så skulle de få sitt järnbehov tillgodosett på det sättet.

Ofta slipas också smågrisarnas tänder. Det görs för att smågrisarna inte ska skada varandra eller mammans spenar.

Det är vanligt att smågrisar är halta.²⁴ Hältan kan ha flera orsaker, till exempel ledinflammationer (orsakade av bakterier), trampskador eller slitskador på klövarna.

Roger Peltersson 2006

En grishona i en box med halm.

3.1 Kastrering

För att slippa så kallad ”galtluk” kastreras hanggrisarna i Sverige vid några dagars ålder. Ingreppet görs utan bedövning och är smärtsamt.^{7,21,18} Forskning har visat att smärtan kvarstår upp till flera dagar efter ingreppet.⁷ Djurskyddsmyndigheten beskriver i sin rapport *Regeringsuppdrag om kastrering av smågrisar* ingreppet så här:

”Smågrisen hålls fast i knäet eller placeras i en speciell kastreringsvagg. Med vasst skalpellblad eller en särskilt utformad tång görs ett snitt i pungen varefter testikeln dras fram. Sadesledare och blodkärl skärs av och såret lämnas öppet för avläkning. Hela ingreppet sker utan föregående bedövning. Ingreppet är smärtsamt för smågrisarna och börjar alltmer uppmärksammas som ett djurskyddsproblem runt om i världen.”⁴

Smågrisarna kastreras för att minska risken för så kallad ”galtluk”, en obehaglig lukt och smak hos köttet från en del grisar. Androstenon och skatol är de ämnen som främst orsakar galtlukten.¹⁸ Androstenon bildas i testiklarna och skatol produceras av bakterier i tarmarna hos grisar.

Kastreringen medför direkt smärta för grisarna. Men man får inte glömma att om man slutar kastrera hanggrisarna men fortsätter att hålla grisar så som de hålls idag (trångt inomhus i boxar med lite strö) så orsakar man också

grisarna stort lidande. Detta eftersom okastrerade hangrisar är mycket aktiva. Aggressivt och sexuellt beteende leder till oro och ökar risken för benproblem hos grisarna i de trånga boxarna där de inte kan gå undan från varandra.¹⁸ Risken finns också att hongrisarna blir betäckta.¹⁸

Kastrering innebär alltså direkt smärta för grisarna och att inte kastrera (i samband med begränsade utrymmen för grisarna) medför social stress och slagsmål.²¹ Grundproblemet är att grisar föds upp intensivt i miljöer som inte tar hänsyn till djurens behov och naturliga beteenden.

I Sverige är det tillåtet att kastrera smågrisar utan bedövning om de är yngre än sju dagar gamla.² I Norge har man förbjudit kastrering av smågrisar utan bedövning. Idag måste kastreringen där utföras av en veterinär. Man har också fattat beslut om att ett totalt förbud mot kastrering ska gälla i Norge från och med år 2009.

Eftersom det finns en viss genetisk variation mellan grisar vad gäller galtluk, kan det hända att förekomsten av galtluk i griskött kan minskas i framtiden genom avelsåtgärder.¹⁸ Ett annat alternativ kan bli immunokastrering som innebär att hangrisarnas könsmognad fördröjs genom vaccinering.¹⁸ Forskning om hur kastrering ska kunna undvikas pågår.

Galtluk är dock ett problem för dem som äter griskött, inte för grisarna. För grisarna är problemet smärtan som kastreringen medför och de onaturliga förhållandena under uppfödningen.

Smågrisar som diar sin mamma.

Roger Petterson 2006

Roger Pettersson 2006

3.2 Avvänjning och tillväxt

De flesta grisar i Sverige blir inte äldre än sex månader. Den första månaden är smågrisarna hos mamman. Vid cirka en månads ålder skiljs smågrisarna och mamman åt. Det är mycket tidigare än den naturliga tiden för avvänjning hos grisar.¹⁰

Efter avvänjningen lever smågrisarna i grupper, antingen många kullar tillsammans eller i grupper om cirka tio grisar. Eftersom smågrisarna har ett starkt behov av att dia, kan för tidig avvänjning bland annat leda till att grisarna efter avvänjning masserar buken på andra grisar.¹⁰ De som masseras kan få sår och infektioner.

De tre sista månaderna hålls grisarna i grupper om cirka tio grisar per box i stora stallar. Det är trångt och ofta bara lite strö i boxarna. Enligt gällande bestämmelser ska ytan per gris, till exempel för grisar som väger 90 kilo, vara minst 0,9 kvadratmeter.⁵

Grisar har nästan inga svettkörtlar och är därför beroende av att vid värme kunna kyla ned sig i sin omgivning.¹⁰ I en del av boxen brukar grisarna gödsla och urinera. Ibland ser man att grisarna är smutsiga och ligger i den delen av

Jens Holm 2002

De tre sista månaderna av livet tillbringar grisarna i grupper om cirka tio grisar per box.

boxen. Det kan bero på att de har det för varmt.⁶

Det är vanligt att grisar drabbas av diarré, luftvägsinfektioner och ledinfektioner.²³ Vid avvänjningen blir omställningen från att ha ätit mammans mjölk till att äta annat foder stor. Det medför att mag-tarmsystemet genomgår stora förändringar med risk för diarré som följd. Sjukdomar i luftvägarna beror på flera faktorer som infektioner (bakterier och virus), stress och miljö (ammoniak, koldioxid, damm).²³

Jens Holm 2002

PMWS (Post Weaning Multisystemic Wasting Syndrome) är en sjukdom som drabbar växande grisar.¹⁶ Drabbade grisar slutar att äta, blir magra, kan få andningsproblem och diarré. Många av de sjuka dör. Flera faktorer tros påverka utvecklingen av PMWS, bland annat avvänjningsåldern, blandning och flytt av grisar. Sjukdomen är väl utbredd i Europa, USA och delar av Asien och har på senare år även påträffats i Sverige.¹⁶

4. Utevistelse

Varje år dödas cirka 3 miljoner grisar i Sverige.¹¹ De allra flesta har levt hela sina liv inomhus. De som får vara ute är grisarna inom den ekologiska produktionen.¹³

Det är inte ovanligt att grisar drabbas av sjukdomar i luftvägarna.⁸ En studie som baserar sig på slakteriernas besiktningens anmärkningar och klassificeringsresultat hos slaktade djur år 1997 visade att 7,4 procent av de konventionellt uppfödda grisarna hade lungsäcksinflammation.⁸ Bland de grisar som fått vara utomhus var motsvarande siffra 1,7 procent.⁸ Slaktskadestatistik från 2004 visar att de KRAV-uppfödda grisarna hade hälften så många lungsäcksanmärkningar och något lägre andel lunginflammation än de konventionellt uppfödda grisarna.¹ En förklaring till skillnaderna kan vara att de ekologiskt uppfödda grisarna haft tillgång till utevistelse.¹

Ledinflammationer var enligt slaktskadestatistiken år 2004 vanligare bland grisar som fått vara utomhus än hos konventionellt uppfödda grisar.¹ Det beror på rödsjukesbakterien som finns i jorden. Den risken kan man förebygga genom vaccination mot rödsjuka.¹

Studien från år 1997 visade också att skador uppkomma av svansbitning (grisarna biter och tuggar sönder/av varandras svansar) var vanligare hos konventionellt uppfödda grisar (1,4 procent) än hos KRAV-uppfödda grisar (0,5 procent).⁸ Svansbitning förekommer antagligen som en följd av understimulering.¹⁰ Beteendet kan vara ett tecken på stress uppkommen av att många individer hålls på en liten yta, brist på sysselsättning och att tillgången på mat är begränsad både i mängd och tid.⁸

Grisar som lever utomhus under mer naturliga förhållanden, ägnar ungefär 50 procent av dagen åt att böka i marken och beta.²⁷ De snabbt växande grisarna i den konventionella grisindustrin får mat två till tre gånger per dygn. Utfodrings-tillfällena blir dagens höjdpunkter för grisarna. Måltiden är snabbt över. Trängsel och konkurrens vid maten gör att grisarna stressas före och under utfodringen.²⁷ Det kan leda till diarré, magsår och beteendestörningar.²⁷ Grisars födosöksbeteende är inte bara kopplat till hunger. Trots att de egent-

ligen är mätta (fysiologiskt) finns behovet av att böka och undersöka.^{10, 27}

Enligt gällande svenska djurskyddsbestämmelser ska kor, får och getter vara utomhus på sommaren. Det finns inget sådant krav för grisar i livsmedelsindustrin.

Roger Pettersson 2006

Grisarna i livsmedelsindustrin får mat bara några gånger om dagen. Grisar som lever utomhus under mer naturliga förhållanden ägnar ungefär 50 procent av dagen åt att böka i marken och beta.

5. Transport

Grisarna transporteras oftast två gånger i livet. Först vid 10–12 veckors ålder (eller tidigare) för vidare uppfödning hos en ”slaktsvinsuppfödare” och sedan vid 6 månaders ålder till ett slakteri för att dödas.⁶ Honor i suggpoolsystem transporteras flera gånger mellan centralenheten och satellitbesättningarna.

Vid besiktning efter slakt registrerar slakterierna bland annat nya skador på djuren (som antagligen uppkommit i samband med lastning, transport och ankomst till slakteriet, eller vid vistelsen i slaktstallet). Skadorna kategoriseras med sifferkoder.

Definitionerna för kod 41 och 42 är:

41/42 Färskt trauma

Färska aseptiska skador i muskulatur och skelett t. ex. sår, blödningar och frakturer.

Vid registrering av sjukliga förändringar och andra avvikelser används den kod som närmast ansluter sig till förändringarnas etiologi. Vid totalt otjänligförklarande registreras den ojämna koden för den aktuella huvudförändringen. Om flera förändringar finns, som också skulle ha föranlett ett totalt otjänligförklarande, anges den från livsmedelssäkerhetssynpunkt viktigaste förändringen som huvudförändring genom användande av den ojämna koden. Övriga förändringar registreras med den jämna koden. Vid lokalt otjänligförklarande registreras den jämna koden för förändringen.¹⁷

Under år 2005 fick enligt Jordbruksverket 14 458 grisar en kodad registrering 41/42. Siffran skiljer inte på storlek eller art av skador som alltså kan variera från en mindre underhudsblödning till den typ av större och utbredd blödning som exempelvis uppstår vid ett benbrott. Motsvarande siffra för 2004 var 14 980 grisar.

År 2005 dödades 1 973 987 grisar vid Swedish Meats slakterier.²⁶ Ungefär 0,3 promille, vilket år 2005 motsvarar 592 grisar, dör årligen i samband med transport till Swedish Meats slakterier.²⁶

Transporter innebär alltid påfrestningar för grisarna som

transporteras.²⁵ Grisar lastas och transporteras i grupp. Ofta transporteras grisar från flera olika besättningar i samma transportfordon. Grisarna transporteras i boxar i två plan i transportbilar. Det blir varmt särskilt under sommaren och speciellt när bilen står stilla.^{25, 20} Grisarna utsätts för obehag som lastning, omgruppering, vibrationer, buller och, speciellt under sommaren, värmestress.^{25, 20} Värmestress innebär att grisarna har svårt att avge sin värme.²⁵

Många studier har visat att på- och avlastning är de mest stressande momenten vid transport av djur.^{9, 20} Grisar är känsliga för höga temperaturer och blir lätt åksjuka med kräkningar som följd.^{25, 20} De tål transporter dåligt.⁶ I en svensk studie från 2004 filmades grisar under transport till slakterier.²⁵ Då upptäcktes bland annat aggressioner (främst vid lastningen), grisar som flämtade, försökte att lyfta huvudet som för att ”få mer luft/kyla ner sig” och grisar som kräktes.

6. Slakt

Jens Holm 1999

Grisar på ett slakteri.

Vid ankomst till slakteriet lastas grisarna ur transportbilen och förs in i slakteriets stallar. Det är vanligt att grisarna får vänta (de ”stallas upp” i boxar) över natten innan de ska dödas.³

Alla grisar måste bedövas innan de dödas.² I Sverige bedövas grisarna med koldioxid. Grisarna drivs in i en slags bur som sedan hissas ned i koldioxid där de förlorar medvetandet. En djurskyddsmässig fördel med koldioxid som bedövningsmetod är att flera grisar kan bedövas samtidigt.²²

Grisarna kan då hållas kvar i grupper. En nackdel med bedövningmetoden är att studier visat att grisar då de utsätts för koldioxid backar, försöker fly eller skakar på huvudet.²² Det är reaktioner som är tecken på att grisarna upplever obehag av gasen.

Efter bedövningen dödas grisen genom avblodning (halsen skärs upp). Grisarna hängs upp och ned och en kniv sticks in i halsen så att halspulsådern skärs av. Efter avblodningen förs grisen vidare till ”slaktprocessen” som bland annat omfattar skällning, flaming/svedning, håravstötning och skrapning.

Jordbruksverket startade år 2002 ett nationellt tillsynsprojekt om ”slakt och annan avlivning”.³ Under år 2005 har projektet slutförts och sammanställts av Djurskyddsmyndigheten. 22 kommuner inspekterade 23 slakterier där grisar slaktas.

Tillsynsprojektet visar tydligt att det förekommer svårigheter vid tillsyn av djurhantering vid slakt. Samma projekt påvisade brister vid hantering av djuren i svenska slakterier vid uppställning, drivning, bedövning och avlivning.

Drivning av grisarna sker på hälften av slakterierna med någon form av hjälpmedel (drivskiva, sorteringspaddel, sopsäck, elpådrivare). På två slakterier rapporterades att elpådrivare används rutinmässigt, vilket är olagligt i Sverige. Vid två slakterier kontrollerades inte att grisarna var döda efter avblodning.

Jens Holm, 2002

En gris som just bedövats på ett slakteri.

7. Djurskydds- lagstiftningen

Portalparagrafen i den svenska djurskyddslagen om att djur ska behandlas väl och skyddas mot lidande (2 §) har funnits med länge och har sett ungefär likadan ut sedan 1944. År 1988 införde riksdagen en helt ny paragraf som för första gången ger djur lagstadgad rätt till möjligheter att bete sig naturligt (4 §).

Djurskyddsmyndigheten arbetar under år 2006 med ett föreskriftsprojekt. Myndigheten reviderar stora delar av regelverket, bland annat föreskriften om djurhållning inom lantbruket (DFS 2004:17, saknummer L 100).⁵

Nedan ses ett urval paragrafer om grisar. Paragraferna finns i djurskyddslagen, djurskyddsförordningen samt i förslaget till den reviderade föreskriften om djurhållning inom lantbruket (saknummer L 100):

Djurskyddslagen (SFS 1988: 534)

2 §

Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

4 §

Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

10 §

Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

Första stycket gäller inte ingrepp som görs eller injektioner som ges i sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på eller injektioner till djur samt föreskrifter

om undantag från första stycket, om det finns särskilda skäl. Lag (2003:1076).

13 §

När djur förs till slakt och när de slaktas, skall de skonas från onödigt obehag och lidande.

Djurskyddsförordningen (SFS 1988: 539)

14 §

Svin skall hållas lösgående.

15 §

Fixeringsanordningar för svin får inte användas annat än tillfälligtvis.

16 §

Boxar för svin och för kalvar upp till en månads ålder skall vara försedda med strö av halm eller annat jämförbart material.

22 §

Den som transporterar levande djur skall ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under lastning, transport och urlastning inte skall skadas eller orsakas lidande.

23 §

Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot transport av djur. Förordning (2003:1124).

25 §

Det är tillåtet att kastrera husdjur och avhorna nötkreatur och getter även om det inte finns veterinärmedicinska skäl.

Handjur av ren får kastreras utan att veterinär anlitas.

Handjur av svin får kastreras utan att veterinär anlitas under förutsättning att kastreringen sker innan djuret uppnått sju dagars ålder. Vid kastrering av svin som uppnått sju dagars ålder skall ingreppet göras under bedövning.

30 §

Bedövning före slakt skall ske så att djuret snabbt blir

medvetslöst. Medvetandet får inte återkomma.

Djurskyddsmyndigheten får meddela föreskrifter om vilka bedövningsmetoder som får användas. Förordning (2003:1124).

32 a §

Om ett djur utsätts eller kan antas bli utsatt för onödigt lidande på ett slakteri, skall besiktningveterinären förbjuda slakt, besluta om omedelbar avlivning av djuret eller vidta andra åtgärder som omedelbart krävs från djurskyddssynpunkt.

Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om en besiktningveterinärs uppgifter från djurskyddssynpunkt. Förordning (2003:1124).

Föreskrifter om ändring i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2004:17) om djurhållning inom lantbruket m.m. (DFS 2006:X)

Paragraferna nedan är hämtade ur förslaget på nya regler för hållande och skötsel av grisar:

2 kap 30 §

Smågrisar får inte avvännas förrän de uppnått fyra veckors ålder och ska då ha vant sig vid tillskottsfoder.

2 kap 32 a §

Strömedel till grisar ska ha sådana egenskaper samt ges i sådan mängd att grisarnas sysselsättningsbehov och komfortbehov tillgodoses.

2 kap 32 b §

Inför grisning ska suggor och gyltor ha tillgång till strömedel som ger dem möjlighet att utföra bobygnadsbeteenden.

2 kap 34 a §

Inför grisning ska suggor och gyltor kunna disponera utrymmet i en grisningsbox så att de kan utföra bobygnadsbeteenden.

8. Regler för KRAV- produktion i Sverige

Ungefär en procent av alla grisar som dödas varje år i Sverige är uppfödda under former som följer KRAV:s regelverk.¹⁴ En skillnad mellan konventionell grisuppfödning och uppfödning enligt KRAV:s regler är att alla KRAV-uppfödda grisar ska ha möjlighet att vistas utomhus.¹³ På sommaren får ”KRAV-grisarna” gå på bete. Under resten av året har de tillgång till en rastgård utomhus. ”KRAV-grisarna” har också fri tillgång till grovfoder (som till exempel hö, eller ensilage).

Linda Björklund 2005

KRAV-uppfödda grisar på bete.

KRAV-uppfödda grishonor med smågrisar ute i en rastgård.

Linda Björklund 2005

9. Grisarna och djuretiken

Djur är levande och kännande varelser. De är individer, som du och jag. Och de har, precis som vi, intressen och behov som är viktiga för dem. Det är utifrån dessa insikter som Djurens Rätt bygger sin ideologiska syn på djur.

Vi människor kan välja om vi vill göra gott eller ont. Eftersom vi har makten över de andra djuren står deras väl och ve i beroendeställning gentemot våra val. Ska vi se på grisar som julskinkor på ben, vilkas värde bestäms av prislappen i köttdisken? Eller ska vi se på dem som individer som har egna intressen av att få leva sina egna liv och att få leva dem på ett sådant sätt att de kan få utlopp för sina naturliga beteenden? Ja, det är upp till oss att bestämma det. Skiljelinjen går obönhörligen vid om vi ska använda våra valmöjligheter till att göra gott för andra medvarelser eller om vi ska bruka vår makt för egna egoistiska motiv. Och våra val får följder, både för oss och för de andra djuren.

Om vi blickar ut över världen ser vi att den delas upp utifrån artgränser. Individer döms till en sämre tillvaro bara för att de råkar gå på fyra ben, för att de lägger ägg eller för att de inte ägnar sig åt att läsa vare sig Dagens Nyheter eller någon annan tidning. *Speciesism* kallas den orättvisa som uppstår då individer behandlas sämre bara för att de tillhör en annan art. Speciesismen är orättfärdig eftersom den förvägrar individer av andra arter att bli behandlade utifrån deras egenskaper, intressen och behov. På liknande sätt som rasismen och sexismen skapar orättvisor i samhället, så gör speciesismen det.

I den här rapporten lyfter vi på taket på grisfabrikerna, gristransporterna och slakterierna. Vi avslöjar den verklighet som grisarna möter varje dag. Här finner vi individer som tvingas leva långt ifrån sin naturliga miljö. Vi hittar en ohygglig mängd lidande och ett massdödande som vi kanske inte hittar någon annanstans än i just djurfabrikerna.

I vardagen börjar våra val i livsmedelsaffären; Sojakorv eller fläskkorv – livsmedel eller dödsmedel? Det är du och

Roger Pettersson 2006

jag som kan skapa den stora djuretiska revolutionen och förpassa speciesimen till historiens sophög!

Djurens Rätt vill vara djurens röst i samhället och försvara deras rättigheter. Vi anser att djurens intressen och behov ska tillgodoses. Djuren har sina rättigheter! Svårare än så är det inte.

Kampen för djurens rätt vinner vi inte över en natt. Oavsett hur orättfärdig speciesimen är kommer djurindivider att plågas och dödas både idag och i morgon.

Vetskapen om att miljontals grisar kommer att födas rakt in i livsmedelsindustrin gap förpliktigar, enligt vårt menande, till att vi nyttjar vårt inflytande i samhället till att kräva att åtgärder vidtas för att minimera grisarnas lidande. Minimerandet i sig påverkar dock på intet sätt det orättfärdiga

i speciesismen. Men det gör helvetet mindre jävligt för dem som tvingas leva i det.

Roger Pettersson 2006

En sugga med smågrisar. Hon har ett sår på sidan, antagligen orsakat av för lite strö i boxen.

10. Djurens Rätts krav

Djurens Rätts huvudkrav är att alla grisar ska ha rätt att leva sina liv utifrån sina egna intressen och behov. De ska inte nyttjas av människor på ett sådant sätt och för sådana syften som inte är förenliga med deras egna intressen som individer. Inom livsmedelsindustrin utsätts grisar och andra djur för det hela tiden. Några exempel:

- Grisar ges inte möjlighet till avskildhet före, efter och i samband med födande av ungar. De ges heller inte tillgång till tillräckligt med bobyggnadsmaterial för att bygga bo. Detta trots att vi vet att avskildhet och bobyggnadsbeteendet är ett stort behov hos grisarna.
- Bara några dagar gamla kastreras smågrisarna utan bedövning. Det gör mycket ont. Att smågrisar är halta och har diarré är också vanligt förekommande.
- Smågrisarna och suggorna skiljs från varandra långt tidigare än vad som är den naturliga tiden för avvänjning.
- En stor del av livet är grisarna instängda i karga, understimulerande boxar helt utan möjligheter att tillgodose sitt stora aktivitetsbehov. De allra flesta grisar får aldrig vara utomhus.
- Grisarna transporteras, trots att vi vet att det innebär flera mycket påfrestande moment för dem. Varje år skadas tusentals grisar i samband med transport till slakterierna.
- På slakterierna möts grisarna av en främmande miljö och personal som arbetar under tidspress. Vi vet att det finns stora brister i hanteringen av djuren där. Slutligen dödas grisarna, vilket självklart ligger långt ifrån deras egna intressen. De får inte leva sina liv utifrån sina egna intressen och behov.

Eftersom Djurens Rätt anser att varje djur är en unik individ med intressen och behov som måste tillgodoses, förespråkar

vi veganism.

Kampen för djurens rätt vinner vi dock inte över en natt. Vi arbetar därför samtidigt mot det lidande grisar utsätts för idag när de utnyttjas av livsmedelsindustrin. Djurens Rätt kräver bland annat att:

- Alla grisar ska få vara utomhus i en stimulerande miljö som gör det möjligt för dem att tillgodose sitt stora aktivitetsbehov (behov av att böka, beta och undersöka sin miljö).
- Kastreringen av smågrisar ska stoppas.

Källor

1. Alarik M, Åkerfeldt Y & Stabo S (2006), Hur mår ekodjuren? Forskningsnytt om ekologiskt landbruk i Norden, nr 1 mars 2006, 3-5.
2. Djurskyddsförordningen SFS 1988:539, Saknummer L 2.
3. Djurskyddsmyndigheten (2006), Djurskydd vid slakt & avlivning. Nationellt tillsynsprojekt om slakt och annan avlivning. Rapport 2006:1.
4. Djurskyddsmyndigheten (2005), Regeringsuppdrag om kastrering av smågrisar. Rapport, Dnr 2005-1392.
5. Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket, DFS 2004:17, saknummer L 100.
6. Djurtransportutredningen (2003), Kännande varelser eller okänsliga varor? SOU 2003:6.
7. Fraser AF & Broom DM (1997), Farm animal behaviour and welfare. 3rd edition. Cab International, Wallingford, UK.
8. Hansson I, Hamilton C, Forslund K & Ekman T (1999), En jämförelse av slaktresultat mellan KRAV-uppfödda och konventionellt uppfödda djur, Svensk Veterinärtidning, 1999 nr 2.
9. Hall SJG & Bradshaw RH (1998), Welfare aspects of transport by road of sheep and pigs. Journal Applied Animal Welfare Science, 1, 235-254.
10. Jensen P (1993), Djurens beteende och orsakerna till det. LT:s förlag, Stockholm.
11. Jordbruksverket (2006), Animalieproduktion. Års- och månadsstatistik - 2006:4.

12. Jordbruksverket (2006), Husdjur i juni 2005, Slutlig statistik.
13. KRAV ekonomisk förening (2006), Regler för KRAV-certifierad produktion, utgåva juli 2006.
14. KRAV ekonomisk förening (2005), Statistik över antal KRAV-godkända svin.
15. Lantbrukarnas Riksförbund (2006), hemsida: www.lrf.se. Sidan uppdaterad 2006-02-20.
16. Lindberg M (2004), PMWS igen! Hur kan man nog tydligt övertyga om risken?, Svensk Gris nr 10:2004.
17. Livsmedelsverket (2006), Personligt meddelande.
18. Lundström K, Andersson K, Rydhmer L, Zamaratskaia G, Chen G & Andersson K (2006), Problem om vi slutar att kastrera hangrisar. SLU, Fakta Jordbruk nr 5:2006.
19. Löfstedt M (2003), Näringens perspektiv på grisbesättnings storlek. Rapport MAT21 nr 4/2003.
20. Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (2002), The welfare of animals during transport (details for horses, pigs, sheep and cattle). European Commission, Brussels, Belgium.
21. Scientific Panel for Animal Health and Welfare (2004), Welfare Aspects of the Castration of Piglets. The EFSA Journal 91, 1-18.
22. Scientific Panel for Animal Health and Welfare (2004), Welfare Aspects of Animal Stunning and Killing methods. Report of the European Food Safety Authority.
23. Statens Veterinärmedicinska Anstalt (2006), hemsida: www.sva.se. Hemsidan uppdaterad 2006-01-03.
24. Svenska Djurhälsovården (2000), hemsida: www.svdhv.org. Artikel daterad 2000-09-01.

25. Sällvik K, Gebresenbet G, Gustafsson G, Jeppsson K, Lundgren A, Rantzer D & Svendsen J (2004), Transport av slaktsvin från gård till slakteri – Studier av klimat, beteende och vibrationer i bilen, skador på djuren samt förslag på förbättringar. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi (JBT). Rapport 130.
26. Swedish Meats (2005), Etik- och Miljöredovisning 2005.
27. Wülbers-Mindermann M, Algers B & Berg C (2000), Beteendeanpassad svinhållning – för minskad stress och sjuklighet. SLU, Fakta Jordbruk nr 17:2000.

Bilaga

Exempel på andra områden där grisar utnyttjas.

I djurförsök

Grisar utnyttjas i djurförsök i Sverige. Åren 2000–2004 börjades försök på 35 207 grisar. Flest grisar utnyttjas i försök i Uppsala, Göteborg och Malmö/Lund.

Universiteten, universitetssjukhusen och lantbruksuniversitetet utnyttjar de flesta av de grisar som används i försök. Försök görs också av andra statliga verksamheter, som Statens Veterinärmedicinska anstalt, Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) och Försvarmakten. Även företag använder grisar i försök, som till exempel AstraZeneca och Amersham.

Grisar utnyttjas i undervisningen av bland annat läkar-, veterinär- och agronomstuderande, forskarstuderande, veterinärer, läkare, sköterskor och försöksdjurspersonal.

Vid universiteten och universitetssjukhusen används grisar i försök med många olika syften, som till exempel om celltransplantationer, transplantation av mänskliga celler till gris, hjärt- och/eller lungtransplantationsförsök, respiratorbehandling, blodförgiftning, hjärtinfarkt, anestesi- och intensivsjukvård, behandling av hjärtdefekter, njurpåverkan av kontrastmedel, hur läkemedel fördelas och omsätts i kroppen, utvärdering och jämförelse av olika narkosmetoder utan muskelrelaxerande medel eftersom ”grisens betydelse ökar” inom forskningen, utveckla kirurgiska metoder, utveckla kirurgisk behandling av gallgångsskador orsakade vid ”tithålskirurgi”, mognad av mag-tarmkanalen hos unga svin, bukspottkörtelns funktion och betydelse för tillväxt hos unga djur.

Vid lantbruksuniversitetet görs försök bland annat om sojans växtöstrogener och dess inverkan på brunst, seminresultat och kullstorlek, fosforutnyttjande i foder till växande grisar, om vissa grisar utvecklar glutenintolerans, späddgris-dödlighet orsakad av bakterie, utfodringssystem för slaktgrisar, foder till grisar i ekologisk produktion, utveckla modell med späddgrisar för studier av upptag av miljögifter under

nyföddhetsperioden, kronisk och akut stress hos grisar i samband med slakt, klimatutveckling i djurtransportbil vid lastning, stillastående bil och under transport av slaktsvin sommartid.

FOI använder grisar i försök bland annat om artificiellt blod, fot-/underbensskada orsakad av minexplosion, omhändertagande och sanering av skadade med öppna skador och som dessutom utsatts för giftig kemikalie i vätskeform, studier av skador, skydd och behandling vid skott med hög-energivapen mot djur med skyddsväst.

Försvarsmakten använder grisar för utbildning av läkare och sjukvårdspersonal vid skador orsakade av skjutvapen.

Företag använder grisar i försök bland annat om tandimplantat, medel mot tandlossning, utveckla kontrastmedel, läkemedelssubstansers upptag i kroppen, fördelning och utsöndring.

Staffan Persson, Djurens Rätt

Som sällskapsdjur

Ett okänt antal grisar hålls varje år som sällskapsdjur i Sverige. De grisar som används kallas ”minigrisar” och uppnår som vuxna en vikt på mindre än 80 kg. Livslängden är 10–15 år. Vanligt är att minigrisar väger mellan 20–40 kg men det finns variationer både uppåt och neråt.

I Djurskyddsmyndighetens *Föreskrifter och allmänna råd om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby*, DFS 2005:8 Saknr L 80, finns gällande regler.

I de inledande kapitlen finns allmänna bestämmelser som gäller för samtliga djurslag som ingår i författningen. Det finns bestämmelser om utbildning och kunskap för den som driver handel med djur avsedda för sällskap och hobby. Där finns också bestämmelser att den som säljer dessa sällskapsdjur har skyldighet att lämna information om djurets skötsel. Och så finns i författningen gemensamma bestämmelser för hållande av alla de djur som författningen omfattar. Där finns bestämmelser om avel, förvaringsutrymmen, bo-material, inredning, klimat, buller, tillsyn, skötsel och foder.

I kapitel 15 finns särskilda bestämmelser för hållande av minigris. De ska hållas i par eller grupp om inte deras behov

av sällskap tillgodoses tillräckligt genom kontakt med människor.

Man ska vara noga med sammanförandet med nya djur så att risken för osämja reduceras. Så länge en kulting behöver modersmjölk och modersomvårdnad ska kultingarna hållas tillsammans med modern eller en lämplig ersättare för henne. Kultingarna bör inte avvänjas innan 10 veckors ålder och då ska de vara vana vid tillskottsfoder. Minigrisar får inte vara försedda med nosringar eller annat som hindrar dem att böka. Deras klövar ska regelbundet inspekteras och verkas när behov föreligger.

Det förvaringsutrymme där de vistas ska ge dem möjlighet till olika utrymmen för att äta, ligga och gödsla och de ska ha halkfria golv. Det finns särskilda bestämmelser på ytstorlekar.

Minsta tillåtna yta för minigris är 6 kvadratmeter. Minsta yta när flera minigrisar hålls tillsammans är 3 kvadratmeter per gris. Minsta yta för en avelshona med kull är 6 kvadratmeter. Minsta mått på den kortaste sidan är 2 meter och minsta höjd är 1,8 meter.

De ska ha en berikad miljö där de kan utföra naturliga beteenden såsom att böka och de ska ha tillgång till halm, hö, torv eller liknande material av god kvalitet.

Under sommaren ska de ges möjlighet att dagligen visats utomhus. I utomhusutrymmet ska det finnas torra områden, blöta områden med tillgång till gyttejbad om det är mycket varmt och områden som ger möjlighet till att böka. Om flera minigrisar hålls tillsammans ska alla kunna äta samtidigt utan att de hindras av varandra.

Siw Ågren, Djurens Rätt

Inom jakten

Vildsvinen tillhör den svenska faunan. Den ursprungliga stammen av vildsvin dog ut i Sverige för cirka 200 år sedan. Vildsvinstammen som finns i faunan idag härstammar från de vildsvin som tagit sig ut från hägn från 1970-talets mitt och framåt.

I naturen är dödligheten som störst under de två första åren av kultingarnas liv. Cirka 75–85 procent av dem dör under den här perioden. Bara 10 procent av vildsvinen blir

äldre än fyra år. Den främsta orsaken till att vildsvinen dör står jägarna för. De står för cirka 90 procent av dödligheten. Trafikolyckor och drunkning står dessutom för några procent vardera.

Landets jägarkår står också för det största dödandet av vuxna djur. I Sverige finns det cirka 40 000 vildsvin. Varje år dödas cirka 10 000 av dem under jakten.

Källa: www.jagareforbundet.se

Om Djurens Rätt

Djurens Rätt bildades 1882 och är idag Sveriges största djurrättsorganisation med närmare 36 000 medlemmar. Vi är partipolitiskt fristående och arbetar bara med lagliga metoder för ett djurvänligt samhälle.

Vårt arbete för djuren är helt beroende av frivilliga bidrag. Därför är vi mycket tacksamma om du:

- Blir medlem och gåvogivare via autogiro.
- Blir medlem via plusgiro 90 10 87-7.
- Ger en gåva via plusgiro 90 10 87-7.

Ring 08-555 914 00 eller besök www.djurensratt.se för mer information.

Grisarnas liv och död

Roger Pettersson 2006

Grisarna i Sverige tvingas leva inomhus i miljöer som gör det omöjligt för dem att bete sig naturligt och få sina behov tillfredsställda. Bara några dagar gamla kastreras hangrisarna utan bedövning. Ett ingrepp som orsakar stor smärta. Transporter är påfrestande och på slakterierna finns brister i tillsynen och hanteringen av djuren.

Eftersom Djurens Rätt anser att varje djur är en unik individ med intressen och behov som måste tillgodoses, förespråkar vi veganism. Samtidigt arbetar vi mot det lidande grisar utsätts för idag när de utnyttjas av livsmedelsindustrin.

Djurens Rätt kräver bland annat att alla grisar ska få vara utomhus och att kastreringen av smågrisar ska stoppas.

Djurens Dag 2006: Grisar

ISBN 91-88786-65-X